

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 18 juni 2021

Mål nr

B 6347-20

PARTER

Klagande

HK

Ombud och offentlig försvarare: Advokat PC

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Sabotage mot blåljusverksamhet

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges dom 2020-11-03 i mål B 3498-20

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens domslut på det sättet att HK frikänns från åtalet och befrias från skyldigheten att betala avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

PC ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av HK i Högsta domstolen med 10 688 kr. Av beloppet avser 8 550 kr arbete och 2 138 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

HK har yrkat att Högsta domstolen ska frikänna honom eller i vart fall sätta ned påföljden.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Under patrullering i ett s.k. särskilt utsatt område gjorde polisen en kontroll av fem personer i en bil. Personerna var kända av polisen sedan tidigare. HK och de övriga i bilen blev tillsagda att sitta stilla, vara tysta och hålla händerna synliga. Trots detta steg bl.a. HK ur bilen. Han rörde sig aggressivt och högljutt mot de två poliser som deltog i ingripandet. Poliserna kände sig hotade och upplevde att de höll på att förlora kontrollen över situationen. Sedan en av dem tagit till visst våld mot HK satte denne sig i bilen igen.
2. HK åtalades för sabotage mot blåljusverksamhet. Tingsrätten frikände honom men hovrätten har dömt honom i enlighet med åtalet till fängelse i en månad.

3. Målet i Högsta domstolen gäller främst frågan om gärningen ska anses ha varit ägnad att allvarligt försvåra eller hindra polisens brottsbekämpande verksamhet på det sätt som krävs för ansvar för sabotage mot blåljusverksamhet.

Den rättsliga regleringen och dess innebörd

Allmänt om brottet

4. Bestämmelserna om sabotage mot blåljusverksamhet finns i 13 kap. 5 c § brottsbalken. Där föreskrivs ansvar för den som angriper eller på annat sätt stör polisverksamhet, räddningstjänst eller ambulanssjukvård genom att (1) använda våld eller hot om våld mot verksamhetens personal eller mot personer som bistår verksamheten, (2) tillgripa eller skada fordon eller annat hjälpmedel som används eller ska användas i verksamheten, eller (3) vidta annan otillbörlig åtgärd. För straffansvar krävs vidare att gärningen är ägnad att allvarligt försvåra eller hindra uttryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet.

5. Straffet är fängelse i högst fyra år. För grovt brott är straffskalan fängelse på viss tid, lägst två och högst arton år, eller på livstid. I förarbetena uttalas att brottslighetens art är sådan att påföljden bör bestämmas till fängelse även om varken straffvärdet eller tidigare brottslighet skulle motivera det. Styrkan i fängelsepresumtionen får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. (Se prop. 2018/19:155 s. 28.)

6. Bestämmelserna infördes mot bakgrund av att det i vissa områden hade förekommit återkommande angrepp mot polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård. Angreppen hade bestått i bl.a. stenkastning, skottlossning, falsklarm samt skadegörelse på och stölder ur polisbilar. Det övergripande syftet med de nya bestämmelserna var att skydda blåljusverksamheterna så att de kan fullgöra sina samhällsviktiga uppdrag. (Jfr a. prop. s. 9 ff.)

7. Regleringen omfattar angrepp och störningar på uttryckningsverksamhet och brottsbekämpande verksamhet. I begreppet uttryckningsverksamhet ingår polisens arbete på grund av en händelse eller ett brott som påkallar en omedelbar insats. Med brottsbekämpande verksamhet avses polisverksamhet som syftar till att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller till att utreda eller beivra brott. (Se a. prop. s. 21 och 41.)

8. Kriminaliseringen tar sikte på angrepp mot och störningar av den aktuella verksamheten som sådan. Systematiskt och terminologiskt handlar det om ett allmänfarligt sabotagebrott, vilket närmast leder tankarna till gärningar som går ut på att allvarligt rubba viktiga samhällsfunktioner. Det sagda utesluter inte att den som själv är föremål för ett ingripande kan göra sig skyldig till brottet. I vart fall mer typiska fall av ohörsamhet eller motvärn i samband med ett sådant ingripande får emellertid anses falla utanför tillämpningsområdet (jfr a. prop. s. 22 och SOU 2018:2 s. 132).

9. Den förhållandevis stränga straffskalan för brottet motsvarar vad som gäller för övriga sabotagebrott i 13 kap. brottsbalken. De gärningar som bestraffas som sabotage mot blåljusverksamhet bör därmed i princip ligga i nivå med dessa övriga brott i svårhetsgrad (jfr a. prop. s. 26 f.).

Närmare om ”ägnad att allvarligt försvåra eller hindra uttryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet”

10. För att en gärning ska vara straffbar som sabotage mot blåljusverksamhet krävs, som redan har framgått, att gärningen är ägnad att allvarligt försvåra eller hindra sådan verksamhet som skyddas genom bestämmelserna. Straffansvar förutsätter alltså inte att angreppet eller störningen i det enskilda fallet verkligen har lett till en sådan konsekvens utan det är tillräckligt att agerandet har varit ägnat att göra det. Med det avses att en sådan följd typiskt sett ska framstå som en sannolik följd av angreppet eller störningen sett till dess art och nivå (se a. prop. s. 20 och 42).

11. Genom det kvalificerande rekvisitet allvarligt försvåra eller hindra har straffansvaret begränsats. Vissa sorters angrepp mot personal eller egendom, t.ex. stenkastning mot blåljuspersonal eller deras fordon i samband med en insats, når regelmässigt upp till nivån för straffbarhet. När det gäller gärningar som har mindre påverkan kan det finnas skäl att vid värderingen av allvaret fästa vikt vid, utöver angreppets eller störningens karaktär, vilken typ av verksamhet som det är fråga om och under vilka omständigheter som den har angripits eller störts.

12. I samband med akuta ingripanden innebär redan en mycket liten yttre påverkan många gånger att verksamheten allvarligt försvåras eller hindras medan det typiskt sett krävs en större påverkan för att allvarligt försvåra eller hindra mindre brådskande åtgärder. I linje med detta synsätt uttalas det i förarbetena att en ordningsstörning endast i undantagsfall kan anses ägnad att allvarligt försvåra eller hindra brottsbekämpande verksamhet (se a. prop. s. 22 och 42, jfr Lagrådets yttrande a. prop. s. 65 f.). Det är samtidigt så att både uttryckningsverksamhet och brottsbekämpande verksamhet inrymmer åtgärder av vitt skilda slag. Denna kategorisering bör därför inte i sig vara avgörande för bedömningen av straffbarheten.

Bedömningen i detta fall

13. HK uppmanades att stanna kvar i bilen för att poliserna skulle kunna genomföra en person- och fordonskontroll på ett ordnat sätt. Trots det klev han ur bilen och rörde sig aggressivt och högljutt mot dem. Det står klart att hans agerande utgjorde otillbörliga åtgärder som störde polisen i den brottsbekämpande verksamheten och att det var fråga om ett sådant agerande som typiskt sett innebär att polisens arbete försvåras eller hindras.

14. När det gäller om HKs agerande ska anses ha varit ägnat att allvarligt försvåra eller hindra polisens verksamhet bör det beaktas att omständigheterna var sådana att även en mindre påverkan på polisinsatsen riskerade att påtagligt

försvåra genomförandet. Poliserna befann sig i ett numerärt underläge och insatsen ägde rum i ett område där den kriminella närvaron bedömdes innebära särskilda svårigheter för polisen att fullgöra sitt uppdrag.

15. Det kan samtidigt konstateras att det var fråga om en tillfällig och i sammanhanget relativt begränsad störning av insatsen. Såvitt framkommit har det inte handlat om något angrepp som riktats mot polisens verksamhet som sådan utan om spontana, om än otillyckliga, reaktioner mot ett ingripande som HK själv var föremål för.

16. Sammantaget kan gärningen inte anses ha inneburit en tillräcklig grad av menlig inverkan för att den ska anses ha varit ägnad att allvarligt försvåra eller hindra polisens brottsbekämpande verksamhet. Därmed finns det inte förutsättningar för att fälla HK till ansvar.

17. Hovrättens dom ska därför ändras på så sätt att HK ska frikännas från ansvar.

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Johnny Herre, Dag Mattsson, Malin Bonthron och Johan Danelius (referent)
Föredragande har varit justitiesekreteraren Charlotte Hellner Kirstein